

המהפכה בלעדיהם

רק"ח שלחה את דודו זהבי ללמוד בימיו במיזרח גרמניה. שמונה שנים, וגם חתונה עם קתרין. בשבוע המהפכה הם היו בישראל. מבט אחר על גרמניה המיזרחית

יונתן שם-אור

אופוזיציונר כזה, גם כאן, אבל זו היתה האווירה הכללית.

● פחד ממה?

„לא ממה, אלא ממי. היה יחס חשדני, כי כל אחד היה יכול להיות מהשטאזי.“

● שטאזי??

„שטאף זישהייט. שרותי הביטחון של מיזרח גרמניה. תמיד, כאשר היינו יושבים שותים, היינו מדברים בינינו ומנסים לנחש מי מאתנו הוא מהשטאזי.“

„עכשיו“ קתרין צוהלת, מנפנפת בגיליון הגרוזלם פוסט, „שלחו אותם לעבוד בבתי החרושת. את כל השטאזי. זה מה שכתוב כאן.“

„יחד עם זה“, מנסה דודו לשחזר את האווירה ולסמן אותה בקווים כלליים, „אני מוכרח להגיד שכשנים שבהן הייתי שם לא היתה התנגדות עקרונית למישטר הקומוניסטי. היתה ביקורת ורצון לשפר, אבל לא היתה שינה אה לדרך הסוציאליסטית. לכן, כאשר אומרים עכשיו שהסוציאליזם מתמוטט, אני די ספקן. מה שרואים, בבירור, זו התמוטטות המפלגה הקומוניסטית.“

● אתה סוציאליסט?

„זו שאלה קשה. אני לא יודע איך מגדירים היום סוציאליזם. לא. אני לא סוציאליסט לפי איזה שהוא דגם קיים, אבל, כמובן, עדיין קיים מים איזה אידיאלים בתוכי.“

● ואת?

„אני מה?“

● סוציאליסטית? קומוניסטית?
„כן, אפשר לומר ככה. היתה לי ילדות טובה, ואהבתי מאוד את החיים בתנועת הנוער וגם את בית הספר. אני בעד השיטה, אבל עם ביקורת.“

● מה עושים שם בערבים?

„אני זה לא דוגמה“, מסביר דודו, „כי הקר לנוענים, אתה יודע, חיים אחרת. אנחנו שתינו, נורקדנו, ודיכרנו. על מה? על קולנוע, ועל פוליטיקה.“

● ואיך חיים מי שאינם סטורנטים לקולנוע?

„טוב, הפועלים, אתה יודע איך זה. קמים ב־6 וחצי בבוקר, עובדים עד 4 וחצי אחרי הצהריים, מסתובבים שעתים כדי להשיג נק ניק או גבינה, מגיעים הביתה רוצצים, ואחרי שעתים הולכים לישון.“

● זו ארץ עצובה?

דודו לא עונה מייד. „תראה“, הוא אומר, „החיים שלי שם היו טובים מאוד. היו לי — יש לי — חברים נהדרים, לכל החיים, אבל אלה היו חיים של סטודנט וז' לקולנוע, שחי ממילגה, ללא בעיות־קיום. שמע“, הוא מחליט, בהדהדאר, „הוא וקתרין אומרים דהדהדאר, כמו שכל המיזרח־גרמנים משתמשים בראשי־התיבות של גרמניה המיזרחית, התפתח עם שונה. אולי דווקא בגלל דלות החיים והספרטניות שכדהדהאר. העם שהתפתח שם הוא עם צנוע, בעל רגשי־נחיתות. עם שהתורעה הלאומית שלו כמעט ואיננה.“

הסיר ממנו את האשמה, וזו שגיאה. זו שגיאה, כי אם במערב־גרמניה יש לפחות בחלק של האוכלוסייה רגשות־אשם, בהדהדאר אין את זה, וזה לא טוב. רגשות־אשם צריכים ליצור רגשות גדולה יותר כלפי חלשים ונרדפים.“

● זו ארץ יפה?

„מה זה יפה? כן, זו ארץ יפה, אבל היא לא מלוקקת ולא מצועצעת.“

● מי הם גיבורי התרבות של מיזרח־גרמניה?

„זה מחולק. אלה שטופחו עלידי השיליטון, והם, בעיקר, רמויות פוליטיות, אבל יש אלילים של האוכלוסייה. היו, למשל, שני אנשים: זמרה־מחאה וולף בירמן, שגורש ב־1976, ועוד אחד, רונרט הבמן, פילוסוף ופיסיקאי, שהיה מרצה בכיר בשנות ה־70, ומאמרי־הביקורת שלו היו באותו כיוון בדיוק של מה שמתבצע עכשיו. הוא מת כאשר היה נתון במעצרי־כית. הציעו לו לצאת מגרמניה, אבל הוא לא הסכים.“

● סופרים?

„פראנץ רומן. כריסטה וולף. הספר של כריסטה וולף, קסנדרה, תורגם גם לעברית. אתה יודע, כריסטה היא הסופרת שקראה להמונים במיזרח־גרמניה לא לעזוב את הארץ, אלא להישאר ולהיאבק.“

● יש מי שייאבק?

„ודאי יש. יש המון קבוצות אופוזיציה, והן צומחות עכשיו כמו פטריות. יש הפורום החדש, ודמוקרטיה נכשיו, והכנסיה. ויש עוד הרבה.“

● הגלגל יכול להתהפך בחזרה?
„אני לא חושב. עד לפני שבוע חשבת ככה, אבל עכשיו, כאשר קרו הדברים האחרונים, אני לא מאמין.“

● היית רוצה ששתי הגרמנויות יתאחדו?

„אני חושבת שיש הרבה אנשים שרוצים להתאחד“, אומרת קתרין, „אבל אני גם חושבת שגולדה זהות חרשה. אני לא בעד האיחוד. ככה נולדתי, וזו המדינה שלי.“

● עזבת אותה?

„נכון“, היא מתרעמת, „אבל לא מפני שרציתי לעזוב. אני רוצה לא רוצה לעזוב, אבל אני רוצה לחיות עם דודו, והוא רוצה לחיות בישראל. אז בינתיים אנחנו כאן.“

● הוא נוסע מחר. את נשארת.

„כן“, היא מסכימה בעצב מחויך, „ככה זה.“

● בכית? כשראית את התמונות בטלוויזיה?

קתרין מסמיקה. „כן. בכיתי.“

● ואתה?

דודו צוחק כמו הישראלים. „לא. אני גבר. יחזק מזה, אמרתי לך. אני נוסע בבוקר.“ הוא קם לארוז את המיזודה, וקתרין יוצאת כדי לדבר עם הפולניה שגרה בכית הסמוך על מה שמתרחש במדינות האלה, הגובלות זו בזו, אבל צילצול־הטלפון עוצר אותה ליד הדלת, ומישוה מעבר לקו שומע בתרגשות מתחדשת את כל הדברים שכבר שמעתי.

קתרין ודודו בקריית־שלום למיזרח־גרמניה ובחזרה